

Канцідайло Олександр Олександрович,
начальник Головного управління
Національної поліції в Закарпатській
області

ВИКОРИСТАННЯ НЕСПРАВЖНИХ (ІМІТАЦІЙНИХ) ЗАСОБІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА Й ОСІБ, ЯКИХ ЗАЛУЧЕНО ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

До цього часу в Україні не набули широкого застосування заходи щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві та осіб, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності.

Водночас їх актуальність і необхідність беззаперечна. Зазначені питання вивчені та обґрунтовані у публікаціях А. Орлеана [1], М. Копетюка [2] та П. Серебрянського [3].

У вказаних працях зазначено про ґрунтовне закріплення в українському законодавстві основних міжнародних та європейських стандартів, визначених у Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. та протоколах до неї, Європейській конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р. та Другому додатковому протоколі до неї 2001 р., Директиві Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу щодо встановлення мінімальних стандартів забезпечення прав, підтримання та захисту жертв злочинів від 25 жовтня 2012 р. та Рекомендації Rec (2005) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям та в практиці Європейського Суду з прав людини. Водночас всі одноставно прийшли до висновку про необхідність продовження вдосконалення вітчизняного законодавства. [4].

На нашу думку основними причинами зазначеного є наступне. Про наявні правові можливості, викладені у Законі України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [5], мало поінформовані працівники органів, які мають повноваження щодо застосування відповідних заходів. Крім того у статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» взагалі відсутня норма щодо повноважень поліції із забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві [6]. Також відсутні окремі відповідні нормативні акти МВС та Національної поліції з цього питання.

Водночас у частині 3 статті 3 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», крім іншого, визначено, що здійснення заходів безпеки покладається за підслідністю на органи Національної поліції у складі структури якої з цією метою створюються спеціальні підрозділи. Проте в Національній поліції, у тому числі у складі кримінальної поліції, відповідного підрозділу до даного часу не створено.

Тому вбачається необхідність внесення доповнень до статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» відповідної норми щодо повноваження поліції із застосування заходів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Але зазначене також не забезпечить повною мірою виконання вимог положень Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Зокрема пунктом г частини 1 статті 7 цього Закону передбачено «заміну документів», як захід забезпечення безпеки. Водночас у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) відсутня відповідна норма, яка б передбачала відповідний порядок проведення такого заходу.

Як наслідок, на практиці з метою виконання постанов органів, які приймають рішення про застосування заходів безпеки, підрозділами кримінальної поліції «заміна документів» здійснюється шляхом виготовлення несправжніх (імітаційних) засобів (далі – НІЗ) згідно зі статтею 273 Кримінального процесуального Кодексу України. У вказаній нормі визначено, що за рішенням керівника органу досудового розслідування, прокурора під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) можуть бути використані заздалегідь ідентифіковані (помічені) або НІЗ. З цією метою допускається виготовлення та використання спеціально виготовлених речей і документів, створення та використання спеціально утворених підприємств, установ, організацій. Поряд з цим використання заздалегідь ідентифікованих або НІЗ з іншою метою забороняється [7].

Водночас відповідно до статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [8].

Ураховуючи таку вимогу основного закону є нагальна потреба у внесенні доповнень до статті 273 КПК України щодо

можливості виготовлення та використання НІЗ з метою забезпечення заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Необхідно також зауважити, що взагалі відсутні норми щодо питань виготовлення НІЗ і так само «заміни документів» з метою вжиття заходів безпеки в Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженій наказом ГПУ, МВС України, СБУ, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року № 114/1042/516/1199/936/1687/5 [9].

Підсумовуючи вищесказане слід зазначити, що ефективність реалізації заходів щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві та осіб, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності потребує вдосконалення кримінального процесуального законодавства, положень Закону України «Про Національну поліцію», «Про оперативно – розшукову діяльність», підготовки відповідних відомчих нормативних актів, а також створення в структурі Національної поліції підрозділу з відповідними завданнями та функціями.

Список використаних джерел

1. А. Орлеан. Процедура забезпечення безпеки учасників кримінального провадження: адаптація законодавства України до європейських стандартів. Актуальні проблеми правознавства. Випуск 3 (7). 2016 р. с. 87–92: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/18171/1/%D0%9E%D1%80%D0%BB%D0%B5%D0%B0%D0%BD%20%D0%90.pdf>.

2. М. Копетюк. Особливості забезпечення безпеки осіб у досудовому кримінальному провадженні. Історико-правовий часопис. 2013 р. с. 126 – 130: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://evnuir.univer.lutsk.ua/bitstream/123456789/1845/1/2%20kopetuk.pdf>.

3. П. Серебрянський. Правовий аналіз забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному процесі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 6. Том 3. 2015 р., с. 117 – 118: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo06/part_3/29.pdf.

4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. Прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789

5. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3782-ХІІ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

6. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

8. Конституція України: Закон України від 26 червня 1996 р. № 254к/96-ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page>.

Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена наказом ГПУ, МВС України, СБУ, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року № 114/1042/516/1199/936/1687/5: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.

Князєв Сергій Миколайович,

здобувач Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ВЗАЄМОДІЯ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ЯК СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ НЕГЛАСНОЇ РОБОТИ Й ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В умовах розвитку організованої та професійної злочинності для досягнення вагомих результатів в боротьбі з нею від Національної поліції очікується більш ефективна робота щодо протидії злочинним виявам, а це, у свою чергу, передбачає якісно новий рівень організації взаємодії оперативних